

Necip Fazıl Kısakürek'ten Yabancı Başlıklara Tepkiler

Nevzat GÖZAYDIN

Türk dilinin zaman zaman yabancı sözlerin istilasına uğradığı, bazı dönemlerde Almancanın, Fransızcanın ve günümüzde de İngilizcenin birtakım kelimelerinin dilimize yerleştiği bir gerçektir. Bu konuda temelde ne tür sebeplerin yattığı noktasında derinlemesine ve yaygınlığına dayanak oluşturacak bilimsel araştırmaların azlığı, hatta yokluğu da inkâr edilemez. Toplumumuzun geniş coğrafyası üzerinde bu tür bir araştırma, ancak Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerinde dil sosyolojisi veya dil psikolojisi vb. özel alanlarda öğretim yapılmayışının doğal bir sonucu olarak, bir türlü ortaya konulamamıştır. Klasik hâle getirilen veya şablonlaşarak birbirinden kopya edilen Türk Dili ve Edebiyatı bölümünün dersleri, bugün yüz ellinin üzerindeki üniversitelerimizde araştırma yönü zayıf, ezber yönü hâlice öğrenciler veya öğretmen adayları yetiştirmekten öteye gidemiyor.

Göz önünde tutulması gereken özel bir nokta da Türkçenin gelişmesinin geniş coğrafya içindeki farklı yerleşim merkezlerinde nasıl bir seyir takip ettiğidir. Türkiye elli yıl önceki Türkiye değildir; o günlerdeki sosyal ve ekonomik yapısından bir hayli uzaklaşmıştır. Kentleşme oranı büyük ölçüde artmış olup kırsal kesim nüfusunun oranı elli yıl öncesine göre %70'lerden %30'lara kadar düşmüştür. Köy veya kırsal kökenli nüfusun çok hızlı bir biçimde şehirlerde pek de uygun olmayan biçimlerde yaşamak istemesi, birçok sorunun ortaya çıkmasına yol açmıştır. Türkçeyi kullanma, kullanılan kelimelerin türleri ve sıklığı, gazete, dergi ve kitap okuma oranları araştırılmamıştır. Kentli olamama sıkıntılarını ve sorunları henüz atlatamamış insanların, son yıllarda uygulanan yoğun kentsel dönüşüm programlarıyla yüksek beton kulelere tıklmalarının dilimizle ve kültürümüzle ilgili olarak getirdikleri ile götördükleri üzerinde hiç durulmamıştır. Ayrıca ulusal ve uluslararası TV kanallarının ve bilgisayarın Türkçe üzerinde nasıl bir etki yaptığı konusu da kısa veya uzun vadeli bir araştırmada hiç göz önüne alınmamıştır. Kentleşmenin deyimlere etkisini bir süre önce *Türk Dili* sayfalarında dile getirmiştım.¹ Buna benzer araştırmaların

1 bkz. "Kentleşme ve Türk Dili-I: Kentleşme Sürecinde Deyimler Ölecek mi?", *Türk Dili*, S.: 681 (Ağustos 2008), s. 200-206 ve II, *Türk Dili*, S.: 684 (Aralık 2008), s. 571-576.

Necip Fazıl

çok daha geniş bir coğrafyada, tanıklarıyla ve örnekleriyle gerçekleştirilmesi arzu edilen bir noktadır.

Yabancı dillerden alıntı sözleri yaygınlaştırma ve kullanma sıklığına çanak tutan öncelikle yazılı ve görsel basındır. Kentli nüfusa büyük ölçüde hitap eden yazılı basında bunun yüzlerce örneğini hemen her gün gazetelerimizde görüyoruz. Haberlerin veya yazı başlıklarının olsun, dergi adlarının olsun binbir örneği ardı ardına sahnelerde boy gösteriyor. Dergi adları demişken, hemen usta yazar Necip Fazıl Kısakürek'ten beri pek bir şeyin değişmediğini göstermek istiyorum. Onun 1940 yılında kitabına aldığı şu şikâyetleri ardı ardına okuyuverelim:

“Bir Matbuat Davası

Köprüden kalkan Kadıköy vapurunda, bir havuz üzerindeki sivri sinekler gibi kaynaşan gazete müvezzileri... Bunlardan biri haykırıyor:

- Maç geldi, Maç, Sinemon, Purvu, Maryan.

Uzaktan bir başka ses:

- Konfidans var, Konfidans, Illustrasyon, Vü, Dedektif, Vuala!

Sağdan soldan birkaç ses:

-Parisuvar, Parisuvar, Parisuvar!

Karmakarışık sesler:

- Marikler, Çaytung, Buketo!

Operada, tenor, bariton, bas, soprano avaz avaz haykırken tempo tutan cılız sesler hâlinde birkaç inilti de, Türkiye’de çıkan mecmua ve gazete isimlerini geveliyor.

Bu sahnenin ne müthiş bir ifadesi olduğunu kavramak için şöyle bir levha tasarlayalım: Mesela Paris’tesiniz ve Fransız müvezziler var kuvvetleriyle Türk gazete ve mecmualarının isimlerini haykırıyor. Ne buyrulur?

Değil Fransa’da Türk gazete ve mecmuası, dünyanın hiçbir köşesinde hiç bir yabancı neşir vasıtası; bu kadar hararet, bu kadar muhabbet, bu kadar cüretle satılıp alınmaz. Hatta bir müstemlekedede, müstemleke sahibinin eserleri bile bu tarz ve mikyasta sürülemez.

Burada kalemimin öfkesini tutuyorum. Ne demek istediğimi anlıyorsunuz.

Kabahat kimde, satanda mı? Asla! Alanda mı? Oldukça! Yasak etmiyende mi? Yüzde yüz evet!

Hükûmetin bu gibi işlerle meşgul olması ve gözünü dört açması gereken fikir ve hassasiyet merkezleri, belli başlı ihtiyaç sahiplerine vesika mukabili abone hakka

vermek şartı ile, bu işporta malı müzahrafat kültür aletlerine kapılarımızı kapamalı.” (Çerçeve, 1940, s. 81-82, 13.6.1939)

“Vaktiyle Fransız Akademyası âzâsından bir zat, genç; nesiller elinde Fransızcanın gündün güne bozulduğunu, köklerini ve kanunlarını kaybettiğini iddia etmiş; bu hadise Fransa’da bir küçük kıyamet doğurmuştu. Ya bizim Türkçemiz! Engizisyon zulmüne uğruyor da kimse aldırış etmiyor.

Mekteplerden sarf dersi kalktı kalkalı her hangi bir yanlışı belli etmek için, bir nevi kulak zevkinden başka, müracaat edebileceğimiz mahkeme de kalmadı. Sarf ve nahvi okutulmayan dil! Benim havsalam almaz bunu. ...

Türkçe, zavallı Türkçe! O her şeyden evvel kendi içinde, mevcut ve malum o olduğu kadar, öz çerçevesi içinde ihanete uğruyor. Dilimizi resmen unutuyoruz. ...

Neredeyse, bir tatsız frengi edasile (üç adamlar) diye konuşacağız.

Dilimize bir başka ihanet, münevverler Türkçesinin üçte birini müstemlekeleştiren Fransızca kelime istilası. Türk anneleri, iki çocukta bir, Fransız yavrusu mu doğuruyor? Ne rezalet!” (Çerçeve, 1940, s. 83; 24.6.1939)

“Millî Hançere

Filân kelime arabca, filân lâtince, acemce, yahut rumca diye bir mesele yoktur. Mesele, muhtaç olduğumuz kelimeleri nerede bulursak hemen benimseyip üzerlerine millî hançere damgasını vurabilmekte. Almancanın almanca oluşu böyledir. Zaten hangi batı dili, kafasını rumcayla lâtinceye emzirtmedi? Yok eğer eskiden yapıldığı gibi, dilimize yabancı dil aşılarını bütün kanunları ve asılları ile tatbik edersek lisanımız o lisanın sömürgesi olur.” (Çerçeve, 1940, s. 83; 24.6.1939)

Yazarımızın bu haklı şikâyetleri toplumumuzun farklı kesimleri üzerinde nasıl bir etki yaptı acaba? Aradan geçen yetmiş küsur yıl içinde yazarlarımızın, köşe kadısı efendilerimizin, basında kalem oynatan muhabirlerin vd. kalem erbabının tutumlarında herhangi bir olumlu gelişme -tabii Türkçenin lehine olması gerekir, aleyhine değil- gözlemlenebilir mi? Bu ve buna benzer soruların karşılığını bulabilmek amacıyla kitapların dergileri sıraladıkları raflarına göz gezdirmek istedim ve şu dergi adları ile karşılaştım:

Bazaar, InStyle, Shout, Wallpaper, Hello, Jolie Glamour, Blonde Hair, Vanity Fair, Life, Vogue, Maria Claire, Elle, Wedding, Cosmopolitan, Burda, Women Health, Formsante, Allmen, Iron Maiden, Watch, Joy Division, Opus, Quality, Fortune, The Economist, Time, Le Point, L’Espresso, Monocle, Der Spiegel, Forbes, Harvard Business Review, Fast Company, Foreign Affairs, History, Esquire, L’Officiel vs... vs...

Nezir Taş

Bütün bunlara şahit olduktan sonra aradan geçen bunca yıla rağmen Türkçenin lehine hiçbir değişiklik olmadığı anlaşılıyor. Bu tutuma kolayca bir de kılıf bulunmakta ... Efendim, küreselleşmeymiş, tekelleşmeymiş, basın imparatorlukları artık sınır tanımadan her tarafta hükmünü icra ediyormuş ve daha niceleri. Çıkar ilişkileri, paranın gücü, daha doğrusu genel bir deyişle ekonomi, bütün değerlerin, düşüncelerin, uygulamaların ve öğretilerin önüne geçirilince bu tür görüntüleri kabullenmek zorunda kalıyoruz. Bu Türk dilinin aleyhine olan olumsuzluklardan da en çok etkilenen kendi öğrencilerimiz ve geleceğimiz oluyor. Ve tabii Türkçenin de geleceği... Hatta bu moda kapılarak kendi öz çocuklarına bile yabancı artist, futbolcu adları koyanları da görüyoruz. Bir örnek:

“... oğullarına takımın Brezilyalı yıldızları Alex ve Deivid isimlerini koyacak kadar Fenerbahçe sevdalısı... İlk oğluna babasının adını koyan B., ikinci oğluna Alex Emir, üçüncüyeyse Deivid Erim isimlerini koymuş” (*Vatan gazetes*i, 13.3.2013 çarşamba, s.12).

Ad koyma konusu bir yandan sosyolojik, bir yandan hukuki, bir yandan da psikolojik araştırmalara muhtaç bir konudur. Bununla ilgili olarak Avrupa ülkeleri ile ABD'nin resmî uygulamalarını ve buna karşılık bizdeki görünümü, yıllar önce uzun bir yazı dizisiyle örneklerini de vererek, göstermişim.² Ne yazık ki, ad verme sürecindeki gelişmeler de Türkçenin aleyhine oldu ve olmayı da sürdürüyor.

Dileğim, ölümünün 30. yıl dönümünde bu vesile ile andığımız usta şair ve yazar Necip Fazıl Kısakürek'in yukarıdaki sözlerini iyice anlayabilmek için bunları birkaç defa okutup, Türkçenin ne duruma getirildiğini göstererek, bir an önce gerekli düşüncelerin uygulamaya konmasını sağlamaktır.

2 bkz. “Adımız Andımızdır... veya Türkiye'deki Adlar Üzerine Oyunlar-I”, *Türk Dili*, S.: 619 (Temmuz 2003), s. 3-16; II, S.: 620 (Ağustos 2003), s. 128-134; III, S.: 634 (Ekim 2004), s. 351-364; IV, S.: 659 (Ağustos 2006), s. 146-155 ile ayrıca “Ad Verme ve Değiştirme”, S.: 630 (Haziran 2004), s. 496-504.